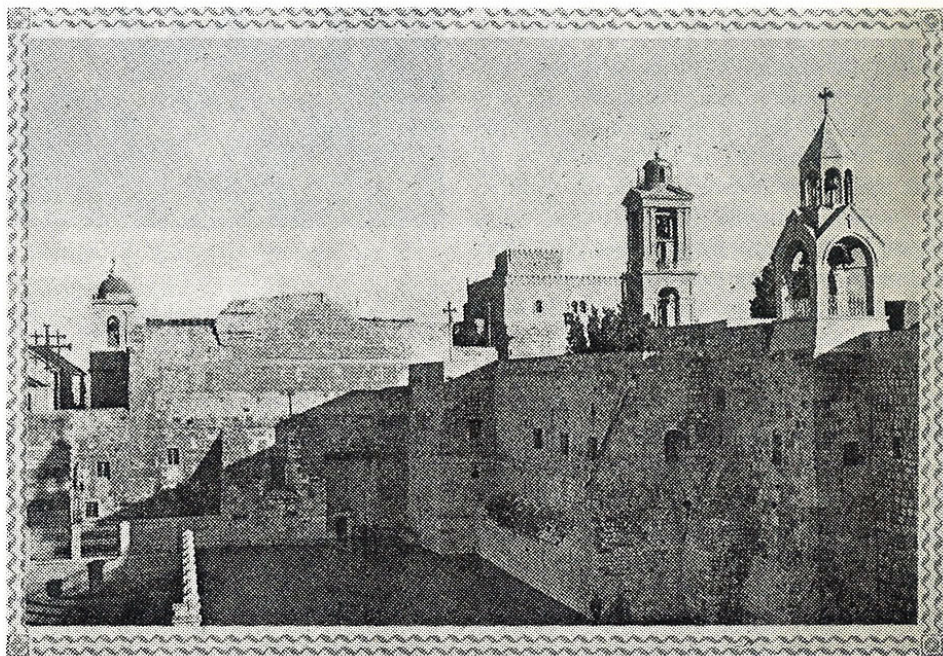

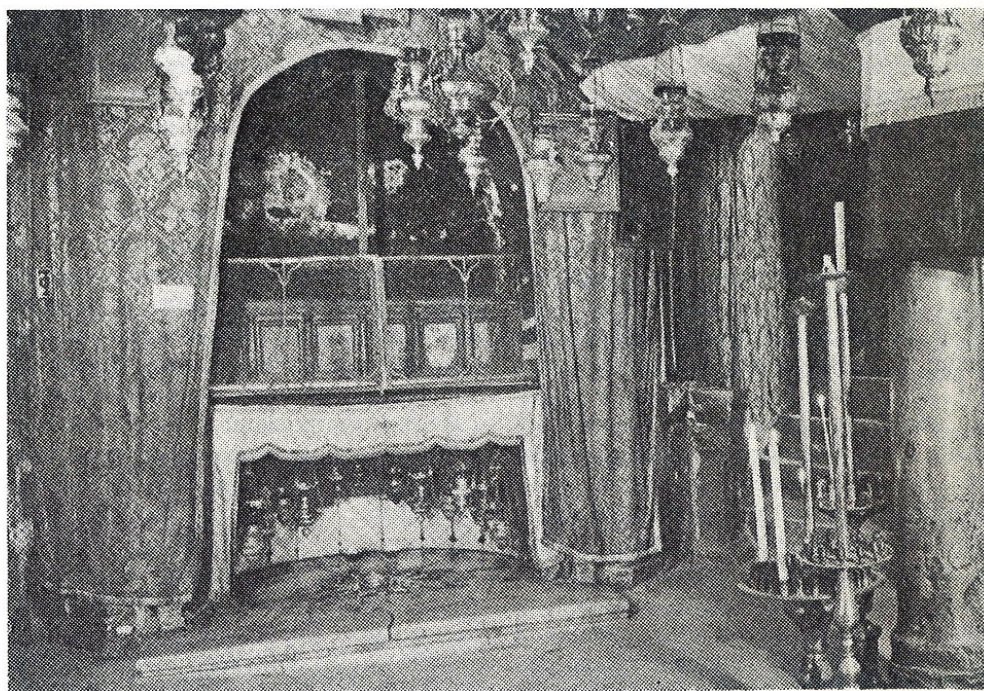
Син Божији
је дошао међу нас!
Његовим доласком
отворено је небо —
сада Бог непосредно
говори људима,
не више преко Мојсија
и анђела...
Постао је какви смо ми
да бисмо ми постали
какав је Он.
Ослободио нас је
робовања греху...
да би нас Бог примио
као своје синове.

Витлејем — спољни изглед цркве
Христовог рођења

Унутрашњост Пећине Рождества
у Витлејему

Син Божији
је дошао к нама
и донео нам
синовство Божије,
а Свети Дух је усадио
Очево име у наша срца.
Авва, Оче! То је израз
наше вере и поуздања,
и љубави
која нас ослобађа
сваког страха.
Тако се обраћамо Ономе
који небо и земљу
држи у својим рукама!

Бог нам се јавио као човек

„Када је дошла пунина времена, посла Бог свога Сина, рођенога од жене, који је био под законом, да испуни оне који су под законом — да ми примимо усиновљење. А пошто сте синови, посла Бог у ваша срца Духа Сина свога који виче: Ава Оче. Стога ниси више роб него син; а ако си син, онда си и наследник кроз Бога“ (Гал. 4 : 4—7).

Са ових неколико реченица апостол Павле обухвата главне разлоге и сврхе оваплоћења Богла Логоса: испуњење од греха и Закона људи који су били под грехом и Законом, да би они примили божанско усиновљење. Он почиње констатацијом да се испунило време, које је Бог одредио да људи проведу под Старозаветним законом. Сам Бога сада скида са нас старатељске везе Закона и уводи нас у синовска права. То је „пунина времена“, израз који обухвата сву философију историје. Да бисмо га боље разумели, морамо се подсетити прошлости израиљског народа, у којој су пророци и апокалиптичари испољавали дубоко уверење да је Јахве творца васељене, који управља судбином свих људи и свих народа. Све бива по Божијем промислу и у одређено време.

У светској историји Бог је показивао не само своју моћ већ и милост. Моћном руком штитио је и спасавао Изабрани народ, али је допуштао да добро и зло упоредо расту и развијају се до времена жетве. Унапред је предвидео меру слабости која је имала да се испуни, и мали број праведних који ће бити окупљени у једној новој, светој заједници, Христовој цркви. Унапред је било одређено време када ће доћи Божији Син, заменити педагога и сазреле људе као синове привести Богу. Његовим доласком отворено је небо, које је Старозаветни закон за нас држао затворено, и сам Бог је дошао међу нас. Сада Бог говори директно људима, не преко Мојсија, анђела и Закона. То значи да је наступила ера у којој Старозаветни закон као индиректни начин општења Бога са љу-

дима није више потребан. Ипак људи нису били овлашћени да га сами једноставно збаце, као што ни пунолетни младићи не одбацују свога васпитача, који га је до пунолетства чувао и васпитавао. Чак и у људском законодавству важи правило да један закон може обеснажити само ко га је донео. Тако је морало да буде и са Старозаветним законом. Бог Отац, који га је дао, нашао је за целисходно да га обеснажи његов јединородни Син, на тај начин што ће се и сам потчинити Закону о ропском стању у ком се човечанство налазило.

Да би важност Старозаветног закона престала, требало је најпре испунити што он тражи. Наследник до доба зрелости треба најпре да буде послушан; ако се научи послушности, моћи ће и да влада и управља. Зато је и Син Божији прво послужио, а затим ослободио. Постао је какви смо ми, да бисмо ми постали какав је он. Узео је на себе људску природу и потчинио се Закону. То је био услов нашега ослобођења и истовремено главни разлог неслагања између Јевреја и хришћана. Рођење од жене у Назарету и чињеница да је Исус био обичан радник, била је саблазан у очима свих Јевреја, који су свога избавитеља очекивали у пуној слави и сјају. Међу њима једни су то чинили зато што су месијанско царство замишљали у светском стилу, а други из претераног спиритуализма, који раздваја Бога од његове творевине. Сем тога Апостол није предвидео ни многобожачке приче о рођењу хероја, краљева, спасилаца, пуне недозвољених и противзаконитих односа. Све то он одбија једном тезом да је Христово рођење било по Закону и да се Христос потчинио Закону.

Оно што је у Божијем закону добро, свето и праведно, Христос поштује као израз Божије воље, а оно што тај закон нама пребацује, то прима на себе као нашу кривицу. Казну, коју Закон изриче над нама, он подноси. На тај начин Син Божији, господар света, постаје истовремено слуга. Из оваквога стања, по људској логици тако пуног супротности, он излази као победилац, испкупитељ и спаситељ. Људске слабости је оставио у оковима Старозаветног закона, а самога човека ослободио и уздигао поневиши га са собом када се вазнео и сео са десне стране Оца. Ослободио нас је робовања греху и Закону, да би нас Бог примио као своје синове, и да би нам омогућио заједницу са Богом. Ми смо Христови и зато се Бог односи према нама као према својој деци, која сада примају оно што им је Отац још од почетка наменио.

Да су људи стварно постали Божији синови, сведочи Свети Дух, који је у њима и који њихову душу упућује да се обраћа Богу као оцу. Свети Дух нас је учинио синовима препородивши нас својом благодаћу. Препородио нас, борави у нама, ствара и одржава у нама осећање да смо Божији синови. Духа не бисмо имали да нисмо Божији синови. Дух је у нама зато што смо синови, а синови смо зато што је Дух у нама. Да не бисмо помислили да се Апостоли мисли крећу у круг, када каже да присуство Светога Духа у људским срцима доказује да су они синови Божији и истовремено тврди да је Бог послао људима свога Духа зато што су они његови синови, вратићемо се на почетке и ступњеве нашега спасења у теологији апостола Павла.

На самом почетку стоји вера као човечији одговор на проповед и примање еванђеља о Исусу Христу. Ова вера изазива одговарајућа дела љубави, а нада покреће вернога даље у обећану будућност. Делотворна вера и љубав подстичу човека да трчи „према циљу за наградом на коју нас Бог у Христу Исусу горе позива“ (Филип. 3 : 14). Без Божијег откривења у Христу и Светом Духу имену „Отац“ противио би се сурови и трагични свет у ком људи живе. Они се никада не би усудили да назову Бога својим оцем, да нису доживели у себи Светога Духа, који виче Ава, Оче! Захваљујући Светоме Духу ми осећамо Бога као свога оца и то осећање је постало битна одлика хришћанства. У коме нема таквога осећања, тај није постао прави хришћанин. А ко хоће да дође до свести да учествује у Христовом делу, нека са-

мо загледа у своје срце. Ту ће наћи Божијег Духа, који га чини Божијим сином и упућује на Бога као оца.

Христос је Светим Духом све верне ујединио, и Духа Божијег у себи могу наћи само они који су у Христу, у Цркви. Син Божији је дошао к нама и донео нам синовство Божије, а Свети Дух је усадио Очево име у наша Срца. Стога нисмо више робови, не служимо Богу са страхом, нисмо више под кривицом, нити смо оковани оковима смрти. Сада смо синови, а као такви и наследници; право сина је да буде наследник. „Ако смо деца, онда смо и наследници, наследници Божији, сунаследници Христови” (Рим. 8 : 13).

Божији син и наследник постаје се вером у Исуса Христа, Сина Божијег, нашег искупитеља и избавитеља. Као гаранција нашег наследства и спасења служи нам Свети Дух, кога смо примили као капару (Еф. 1 : 14). Нисмо, дакле, постали синови и наследници путем Мојсијевог закона или телесног порекла од Аврама, већ кроз Бога који нас је у Христу усвојио као синове. Прихватањем Светога Духа завршава се наше детињско доба, иако је то само први, мали део нашег наследства. Ава, оче! То је израз наше вере и поуздања, нашег послушног срца и љубави која нас ослобађа свакога страха. Ава, Оче! То је парола силе и победе, јер гако се обраћамо Ономе који земљу и небо држи у својим рукама.

Др Емилијан Чарнић

НОВА

МУЗИЧКА КАСЕТА

У издању Свештеничког хора епархије шумадијске „Свети Сава” у Крагујевцу, изашла је нова касета: Литургија од Ст. Ст. Мокрањца. На овом снимку се налази све што хор „пева” — „одговара” на литургији, као и Блажена — стихови и васкрсан тропар и кондак трећег гласа.

Блажена — еванђелски стихови о блаженствима — су узета према запису, Корнелија Станковића из 1855—1856. године. Стихови са Слава Отцу и Сину... И ниње и присно... — су распоређени у свих осам гласова почев од првог закључно са осмим.

Тоналитети су прилагођени могућностима мушког хора.

Цена касете је 220,00.— динара.

Поручује се на адресу „Каленић” — 34000 Крагујевац, Улица маршала Тита 67.

Слављење Христовог рођења

Поред четрдесетодневног поста, за достојно слављење Божића припремљени смо и двема последњим недељама пред овај празник, који свети Јован Златоусти назива Мајком свих празника. Те недеље се зову: **Недеља светих Праотаца и Недеља светих Отаца**. Такве припремне недеље (додуше по једну) имају само још два празника у црквеној години: Богојављање и Воздвижење часнога Крста (Крстовдан). У службама Светих Праотаца и Отаца прослављају се старозаветни праведници, Месијини преци, које помиње свети апостол Матеј у родослову Господа Исуса Христа. Из ове свете историје види се, како рече проф. Емилијан Чарнић, „како се грех дубоко увукао у историју израиљског народа и у Давидову кућу, те како је богата и неизмерна милост Божија која се на њој показала”. Највећа пажња у овим службама посвећена је светом пророку Данилу и тројици младића, који су у ужареној пећи били праобраз Христовог рођења.

Већ 20. децембра (2. јануар) Црква почиње јачом духовном припремом својих верника, која се састоји у претпразничним службама и појачаном строгошћу поста. Проучавајући ове службе, пада нам у очи сличност ових служби са службама Велике, Страсне седмице пред Васкрс. Сличност се опажа чак и у црквеним гласовима којима се певају песме пред Божић и Васкрс, а што је савим природно када знамо да је почетак Спаситељевог понижења у Витлејему, а свршетак на Голготи. На тај начин је Божићна радост донекле помрачена, а што се види и из једне предбожићне црквене песме која каже:

„Приносећи Теби на дар прве жртве (мисли се на витлејемску децу побијену од цара Ирода) — Теби, рођеном у витлејемској пећини од Дјеве која није искусила мужа, цареви народа, мудраци, предсказали су смиром — смрт, златом — царску власт, а тамјаном — преимућство божанства”.

НАВЕЧЕРЈЕ БОЖИЋА

Уочи Божића пре подне, сједињени у једној служби, врше се сва четири црквена часа: први, трећи, шести и девети с тим, што им се додаје и избразителна. Служба је позната под именом Царски часови, јер су у овој служби узимали учешћа и византијски цареви, а, по угледу на њих, и некадашњи московски цареви. Овако високи значај часова имају још два велика празника: Богојављење (врши се уочи Богојављења — на Крстовдан) и Васкрс (врше се на Велики петак). Царски часови, поред нарочитих псалама и црквених песама, имају посебне одељке из Старога завета (Паримије), Апостол и Еванђеље, које се чита изван олтара, обично на амвону.

Имајући у виду виши степен светости и свечаности, вечерње уочи Божића се сједињује са литургијом Светога Василија Великога. На тај начин, наши верници могу да дочарају себи она прва хришћанска времена, када је свака литургија почињала увече, а завршавала се вечером хришћанске љубави.

БОЖИЋНО ВЕЧЕРЊЕ се одликује врло лепим и садржајним црквеним песамама, на челу којих стоје бисери византијског црквеног песништва, стихире монахиње Касије, цариградске аристократкиње и несубјектне супруге цара Теофила. Својим дубоким мислима, монахиња Касија (9. век) даје нам историју догађаја и каже: „За време Августове монархије на земљи, престаде многовлашће над људима, и Твојим оваплоћењем од Чисте (тј. Богородице) уништи се многобоштво идола. Под једно светско царство потпадоше градови, и у једну власт божанства повероваше народи. Беху пописани народи наредбом кесаровом, ми верни, написасмо се именом Божанства, када си се Ти, Бог наш оваплотио. Велика је твоја милост, Господе, слава ти”.

За избор старозаветних одељака, који се читају на Божићном вечерњу, може се рећи да је био уметнички. Из Посланица је узет почетак Посланице Јеврејима (1 : 1—10), једно од најузвишенијих богословља о Сину Божијем, а еванђелски одељак од Луке (2 : 1—20) говори нам о Христовом рођењу у Витлејему.

БОЖИЋНО БДЕНИЈЕ почиње великим повечерјем, службом покајног карактера, слично јутрењу првог дана Васкрса, коме претходи канон Велике суботе о Христовом погребу. ипак на овом богослужењу преовлађује радосна песма: „С нама је Бог...”

Са освешћења парохијског дома у Караборћевој Тополи

„После садржајних песама Небо и земља...”, „Волови персидстији...” и „Веселисја Јерусалиме...”, које су се од нашег народа некада на памет певале не само од старијег, већ и од млађег света, бива освешћење хлебова, пшенице, вина и уља, као и уочи свих већих празника.

Бденије достиже свој врхунац изношењем празничне иконе и певањем Величанија (у Русији и данас Величанија пева заједно са свештеником маса од око 4—5000 душа). Затим се чита празнично Еванђеље од Матеја (1:18—25). Када га слушамо, поготово откада се чита на српском језику, добијамо утисак да га је Апостол писао у витељемској пећини.

БОЖИЋНА ЛИТУРГИЈА почиње псалмима који нам откривају величину дела спасења, моралну висину Спаситеља, Његову царску службу и богосиновство. На овој литургији слушамо веселу песму „Јелици во Христа крестистесја...”, која нас подсећа не само на пуне храмове новокрштених, у њиховим белим одећама, о Божићу, Богојављењу, Суботи светог праведног Лазара и Васкрсу, већ и на наше лично васкрсење — крштење, када се у Христа обукосмо.

Читањем Посланице Галатима, која говори о Христовом рођењу на земљи, ми сазнајемо да то Рођење за нас значи усиновљење у Богу. Из

еванђелског одељка сазнајемо о поклоњењу мудраца, који не хтедоше постати Иродовим шпијунима и послужити његовим непоштеним и злим намерама, већ се после поклоњења вратише „другим путем”.

ДРУГИ ДАН БОЖИЋА се слави Пресвета Богородица. Тога дана је Њен Сабор (као што је на појутарје Богојављења Сабор светог Јована, а Други дан Духова — дан Светог Духа), јер се на појутарје главног и великог празника слави учесник догађаја који се празновао претходног дана. У служби овога дана ми се сећамо и прослављамо Богомајку као „ковчег светиње”, о којој се Бог заклео Давиду. Дневно, пак еванђеље нам говори о бекству Богомајке и Богомладенца у Египат и убиству невине витељемске деце.

Недеља по рођењу Христовом посвећена је Богоцима, најближим прецима Христовим по телу — цару Давиду и Јосифу Обручнику, а такође и светом апостолу Јакову, првом епископу јерусалимском.

Ако пажљиво погледамо наш календар, ту књигу живота, имаћемо прилику да видимо, да се одмах после Божића славе

свети архијакон Стефан (27. дец.),
2000 мученика спаљених у Никомидији (28. децембра) и

младенци убијени за Христа од стране Ирода (29. дец.).

Славе се, дакле, сведоци Христови у овом свету, јер је њиховом крвљу Христова црква као пурпуром украшена.

Све до Обрезања Господњег и светог Василија, у нашим храмовима ће се слушати божићне песме, а тога дана се завршава слављење Божића, празника који је од стране нашег народа и поштован и обдарен лепим народним обичајима, јер се тога дана роди Спас наших душа, Нада света, наш Пут, наша Истина и наш Живот.

**Тога дана родио се
Спас наших душа,
Нада света,
наш Пут,
наша Истина
и наш Живот!**

Хришћани се не разликују од другог света али...

Око половине другог века, у време владавине римског императора Марка Аурелија (121—180), нама непознати по имену хришћанин пише писмо неком римском достојанственику, Диогнету, о хришћанима. У то време хришћанство је било „колегијум или цитум“ то јест „илегална организација“ о којој се говорило са многим противречностима, као што се и о Христу говорило у време његовог земаљског живота. Једнима — он је био „пророк“, другима — Илија, трећима реинкарнирани Јован Крститељ. Некима се чинио као Месија, по његовим речима и делима, док неки говораху: „Он вара људе“ и „помоћу кнеза демонског изгони демоне“. Што се пак тиче његовог месијанства, једни говораху: „Зар Месија долази из Галилеје? Зар Свето писмо не вели да је он потомак Давида цара и долази из Витлејема, из села одакле је и Давид био“? И тако, вели свети апостол и еванђелист Јован, „наста подвојеност у народу због њега“ (7:43).

Ова подвојеност се продужила кроз све векове, све до нашега времена. Тако и у време када је хришћанство било „ван закона“ у римској царевини, и када су следбеници Христови мучени и убијани на хиљаде, било је појединих људи у народу а и на положајима јавног, политичког и културног живота, који нису могли да мирно посматрају мучења и убијања особа које нису никакве злочине учинили, већ, напротив, изгледаху ванредно честити и добри грађани, суседи и познаници својих паганских суграђана. Такав један мора да је био и Диогнет, по некима, инструктор императора-философа Марка Аурелија. Овај император био је племенитији од многих својих претходника и наследника. Имао је савест према сиромашнима и смањивао им је порез. Исто тако се зна, да је забранио и најкрвавије гледијаторске игре у форуму. Али, на жалост, према хришћанима није по-

казивао ни најмању милост, сматрајући их као „природне непријатеље империје“.

Дакле, Диогнету, човеку ученом, човеку који тражи да сазна шта сами ти прогоњени хришћани веле о својој вери, пише непознати нам хришћански апологета једно писмо. Из њега преводимо ова два поглавља, пето и шесто. Тема ових поглавља јесте: Ко су хришћани и како они виде себе у свету, међу другим суграђанима.

„Хришћани се не разликују од другог света нити по месту боравка ни по обичајима. Они, наиме, не живе у градовима посебно њиховим; нити употребљавају нарочити неки језик; нити живе неким необичним начином. Нити, пак, поседују неки проналазак пронађен од стране неке интелигенције или студирањем неких генијалних људи, нити су у поседу неке тајне догме, као неки што су. Али, премда, живе у градовима и јелинским и варварским (то јест, у границама и ван граница римске империје) већ према томе како је коме дато, и држе се месних обичаја у погледу хране и начина одевања, као и других животних навика, устав њиховог грађанства, а коме они дају предност, јесте чудан и противречи ономе што би се очекивало.

Они живот проводе у својим земљама, али само као пролазници. Свака земља је отаџбина и отаџбина им је као страна земља.

Они ступају у брак као и сви остали људи, рађају децу, али они не бацају свој пород (ово је алузија на ужасан обичај у Риму онога доба, да слабу и непожељну децу бацају са Тарпејске стене у провалију).

Они имају заједничку трпезу, али не и заједничке жене (како су лагали њихови непријатељи и говорили да хришћани на својим молитвеним састанцима проводе блуд).

„Светлост је дошла на свет, а људи завољеше таму више него светлости јер њихова дела беху зла. Сваки, наиме, који рђаво ради, мрзи светлост и не иде на светлост, да се не обелодане његова дела“.

(Из Еванђеља Исуса Христа по Јовану, 3: 16—17, 19—20.)

Они живе у телу али не по телу (телесним појудама). Њихово постојање је на земљи, али њихово грађанство је небеско. Они поштују установељене законе, али их својим животом превазилазе. Они имају љубав према свима, а њих сви прогоне. Они су презрени, али су и осуђени. Њих бацају у смрт, а они су обдарени животом. Живе у сиротињи, попут просјака, а обогаћују многе. Оскудевају многим стварима, а у свему су богати. Њих лишавају части, а они у томе лишавању бивају прослављени.

Против њих се говори зло, а они се лако оправдају. Њих грде, а они благосиљају; њих нападају, а они друге поштују. Чинећи добро, они бивају кажњавани као они који чине зло; кажњавани, они се радују као да благодаре тим казнама — освежавају се животом. Рат се води против њих од стране Јудеја и хајке од стране Јелина, а они који их мрзе не могу да кажу који је разлог њиховом непријатељству!

Једном речју, што је душа у телу то су хришћани у свету. Душа прожима све делове тела, као што хришћани пребивају у свим градовима света. Душа пребива у телу, али није део тела. Тако и хришћани имају своје пребивалиште у свету али нису од света. Душа, која је невидљива пребива у телу, које је видљиво; тако су хришћани познати као становници света, али њихова религија остаје невидљива. Тело (нижа природа човекова) ратује против душе, мада оно не прима ништа зло од душе, јер је њој забрањено да се преда сластима; тако свет мрзи хришћане — мада они њему никакво зло не чине — јер они су противни предавању светским сластима. Душа воли тело које њу мрзи, тако и хришћани љубе оне који њих мрзе. Душа је затворена у телу, мада она држи тело у целости. Душа, мада бесмртна, обитава у смртном шатору; тако се и хришћани налазе у свету као у затвору, а они га одржавају у целини. Душа, мада бесмртна, као пролазник, пребива у смртном шатору. Тако и хришћани: пролазе кроз ствари пропадљиве, у очекивању непропадљивости у небу. Кад душу зостављају ствари које долазе од јела и пића, она се обнавља у својим врлинама; тако и хришћани када бивају кажњавани из дана у дан, они бројно расту. Тако је, ето, узвишено звање које им је Бог дао и за њих није законито да га се одрекну“.

Рајко Обрадовић

Грчка црква

Грчка црква у својој историјској прошлости од 50. године после Христа до данас прошла је четири политичка и истовремено црквена центра: Коринт, Солун, Цариград и Атину. Целокупан развој ове Цркве одвијао се посредно или непосредно у овим центрима.

Настанак Грчке цркве у данашњем географском простору поклапа се са првим путовањем св. апостола Павла 49/50 год. Тада и доцније основане су од истог апостола цркве у Филиппима, Солуну, Верији у Македонији, Атини и средњој Грчкој, Коринту на Пелопонезу, Никопољу у Епиру, и Криту у острвској Грчкој. Грчко полуострво постало је једна од најважнијих земаља Новог завета заједно са Палестином, Сиријом и грчком Малом Азијом.

Од свих грчких цркава Солун је имао част да први прими две Павлове посланице и да се назове „венац части пред Господом“. Ове две посланице су најстарије књиге Новог завета. Коринтска црква имала је срећу да прими друге две његове монументалне посланице. Још две посланице, једну Цркву у Филиппима у Македонији и једна Титу епископу Крита, употпуњавају слику настанка Грчке цркве. Овде су такође деловали еванђелисти Лука и главни Павлови сарадници, Тимотеј, Тит и Сила, и овде су највероватније умрли апостоли Андреј и Лука.

Почетни историјски развој и организације Грчке цркве везује се за Коринт. Епископија Коринта постала је митрополија свих Хришћанских општина у Ахаји још у Павлово време, Апостол шаље своје две посланице Коринћанима „Цркви Божијој која је у Коринту и свима светима у целој Ахаји“ (2. Кор. 1:1).

Као што је Коринт у јужној Грчкој, тако је Солун у северној Грчкој са истоименом хришћанском црквом одиграо главну улогу, можда још и важнију од Коринта, пошто је дело-круг његовог утицаја био већи у северним областима Илирике, преко Македоније и Тракије. Као што сам апостол Павле каже у Првој посланици Солуњанима, вера Солуњана у првом развоју и организацији цркве

у Грчкој била је узор свима вернима у Македонији и Ахаји (1. Сол. 1:7—8).

Бурни историјски развој ове Цркве почев од 4. века па и даље, односно од Константина Великог до Лава Исавријанца везује се за Солунску егзархију и викаријат. Солунска митрополија је седиште егзархије Источног Илирика, пошто је и сам Солун био политички центар исте географске области. Митрополије јужног дела Источног Илирика, односно данашњег полуострва, од Македоније и Епира на северу до Крита на југу, административно су припадале Солунском митрополиту-егзарху. То су митрополије Гортинска на Криту, Коринтска у Ахаји, Лариска у Тесалији, Никопољска у Старом Епиру, Драчка у Новом Епиру, Стоби у Македонији II и наравно Солунска у Македонији I. Сви митрополити и активни епископи одржавали су једном годишње у Солуну „Сабор Солунске егзархије“ под председништвом архиепископа и егзарха града Солуна. Тако је оформљена Грчка црква око

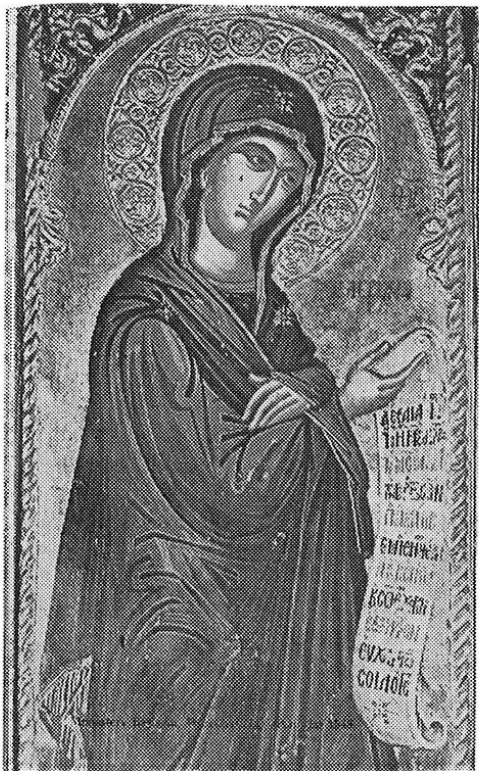
митрополије и егзархије Солунске. За време владавине цара Лава Исавријанца, 732. под изговором његове иконоборачке политике, Источно Илирик се црквено потчињава Васељенској патријаршији. Ово потчињавање припаја Грчку цркву Васељенској патријаршији за пуних 1100 година до 1832. год. Тако, трећи црквени центар ове Цркве, после Коринта и Солуна, јесте Цариград.

Нови период Грчке цркве под јурисдикцијом Васељенске патријаршије временски је далеко дужи и квалитетно много плоднији. Разлог за то је што се Црква поистовећује са царским црквеним центром и много доприноси у слави и моћи и плодотворности у хришћанском свету црквеног Православног истока. Овај њен велики период почиње 732. а завршава се 1821/1832. са стварањем независности Грчке државе и аутокефалне Грчке цркве.

Грчка црква од 1821. одмах после устанка и оснивања Грчке државе, све до данас, обухвата „Аутокефал-

Христово крштење у Јордану — Богојављење — грчка фреска из 14. века

Богомати, икона из 1548. г. у грчком манастиру Варлааму

ну грчку цркву" и „Митрополије нових земаља" у Епиру, у Македонији, у западној Тракији и острвској Грчкој, Критску цркву, цркву Додеканиса (12 острва), Патмоску егзархију у острвској Грчкој, Свету Гору и манастире Свете Анастасије и Влатадона у Македонији које директно зависе од Васељенске патријаршије у Цариграду.

Административна управа Грчке цркве данас се обавља према Уставу из 1977. године који се ослања на свете каноне. Најзначајнија нова обележја овог Устава из 1977. су следећа: 1) Везе Цркве и Државе регулишу се на бази „узајамне обавезе" — синалилиас"; већ се „самоуправља". 2) Тежина управе пада на „Свети синод јерархије", који се обично сазива сваке године и бира атинског архиепископа и митрополите. 3) „Стални свети синод" је заступник Синода јерархије само у текућим административним питањима који се тичу организације и унутрашњег живота Цркве. 4) Регулацију се законодавни проблеми социјалног осигурања свих архијереја и побољшања општег стања клира и црквених службеника. 5) Појачава се црквено присуство у митрополитским већима сваке митрополије. 6) Управа фонда осигурања Грчких клирика прелази углавном на свештенике. 7) Даје се законодавна могућност митрополијама за оснивање црквених музеја за попис, чување и заштиту остатака, светих икона, и осталих дела црквене уметности. 8) Осигурава се црквено имање.

Црквена карта Грчке данас обухвата 78 митрополија. Овом броју треба додати 8 митрополија полуаутономне Критске цркве и 4 митрополије Додеканиса које су под непосредном јурисдикцијом Васељенске патријаршије у Цариграду, и патријаршијска егзархија Патмоса. Свака митрополија се дели на парохије. Према званичном „Календару Грчке цркве за 1983." у Грчкој држави данас има 8.489 парохија. Опслужује их 9.513 свештеника. Активна су 435 манастира, а у њима живи 4.973 монаха и монахиње. Овде нису урачунате испоснице и метохије.

Допринос Цркве у народним и социјалним проблемима у најновијој историји био је огроман. Она активно учествује у Грчком устанку 1821. за ослобођење од отоманског јарма. Архијереји, свештеници, ђакони монаси поред материјалне и духовне помоћи, били су у више махова вођи ратних подухвата. Наравно, црквени живот у Грчкој никада се није одвајао од конкретне љубави и човекољубља. У последњих 50 година Црква је учинила огромно народно дело. За време II светског рата, немачке окупације и грађанског рата (1940—1950) пружила је велику помоћ преко „Службе војничког старања" и „На-

ционалне организације хришћанске солидарности". Од 1945. „Апостолска служба Грчке цркве" је веома важна организација светоапостолске делатности. Њеним старањем раде катихетске школе, богословски домови, више школе за ђаконисе, школе за социјалне раднике и дом студенткиња.

Посебно у наше време Грчка црква је оживела од 1974. године до данас уласком у њену јерархију десетине нових митрополита, развила је и врши огромно друштвено дело. Атинска архиепископија и свака митрополија имају централну службу која управља и руководи друштвеним пословима које обављају по свим парохијама. Области које обухвата друштвена делатност Цркве су: домови ученика, домови за давање хране, летовалишта, омладински центри, старачки домови и станова за сироте и напуштене старце, болнице, заводи за неизлечиве болеснике, сиротишта, школе за домаћице, опште установе за подмирење свакодневних и ванредних потреба сиротих, као што су плаћање закупнине, лекови, помоћ, омогућавање лечења у иностранству, разне потребе у случају елементарних непогода итд.

Међутим Црква обавља и једну ширу друштвену делатност која се

Поглавар Грчке цркве, Његово блаженство Серафим архиепископ атински

Грчки манастир Светога Стефана

Монаси за певницом

огледа у давању стипендија, у службама организација за запошљавање као и у службама за решавање породичних проблема, у службама за лечење наркомана, прва помоћ, у службама за предбрачно саветовање, брачни проблеми, разговори и истраживање свих друштвених проблема. Најзад, гради, поправља цркве и манастире и друге друштвене институције, и ефикасно помаже држави у давању црквених имања за оснивање општих државних институција (болнице, школе). За ово своје огромно друштвено дело човекољубља Црква употребљава стотине службеника и више хиљада добровољаца, углавном жена. Ова делатност подмирује се економски од црквених имања, од добровољних прилога а понекад и државних дотација.

Једно недавно статистичко истраживање 1980. дало је следеће податке: Грчка црква данас има 450 институција, које се деле овако: 150 домова за 7421 ученика, 64 старачка дома за 1544 старих особа, 7 болница, 5 завода за неизлечиве болеснике, 36 домова за сиротињу за 1250 деце, 53 завода за чување мале деце, 76 сиротишта за 11500 деце, 12 школа за домаћице, 1 душевна болница, 38 кућа за напуштене старце, 77 општих завода за сиротињу и 2156 истих установа у парохијама. Осим ових институција које одржава Црква, треба додати и сличне институције са друштвеном и човекољубивом делатношћу као што су разна црквена братства, друштва, организације, клубови, за које нема још тачних и јасних статистичких података. Тако Грчка црква, и уопште хришћански свет у Грчкој, развија и обавља делатност од великог друштвеног значаја, која иде истовремено и ефикасно употребљује друштвену делатност државе.

Најзад Грчку данас забрињава неколико других актуелних проблема, а то су: старокалендарски проблем од 1935, коришћење и управа црквеним књигама, плате и старање о клиру, образовање, клира, развој монашког живота, посебно коришћење манастирских имања, супротстављање страним против-грчким религиозним пропагандама, поготову протестантским мисијама, унији, хилијазму, лажонцима, а осим тога стара се за активност у парохијама, за одржавање хришћанске породице, црквени и грађански брак, опште образовање омладине у школама и уопште у друштву. Осим тих проблема Црква се стара и предузима потребне мере, или сама или у сарадњи са државом. Та сарадња је потребна јер 96% становништва у Грчкој су православни хришћани.

ИЗЛАГАЊЕ 12 — 13.

12.

Пророци

Јевреји су обећали Богу да ће Му увек бити послушни и да ће чувати Његове заповести. Они су обећали да ће Му служити и да ће се клањати само Њему, једном Богу, Створитељу неба и земље. Али они нису одржали своје обећање. Опет и опет јеврејски народ и њихови цареви и владари, заборавили су Бога. Покушали су да подражавају веру великих царстава, која су их окружавала. Примили су паганске обичаје Кананита, који су били њихови суседи, и клањали су се њиховим идолима. Уместо да су се држали Божјих заповести створили су себи сурове и себичне законе.

Тада је Бог слао своје пророке да покушају одвратити Јевреје са погрешних путева и вратити их Богу.

Да ли вам је ико испоручио неку поруку коју ви нисте сасвим разумели? На пример, ваша мајка, учитељ у школи или особа код које радите? Када сте их замолили да то понове, можда су одговорили: „Само ти пренеси оно што сам ја рекао, а она ће разумети”, или: „Реци јој да ћу је ја касније звати и објаснити”. Тако ви, још збуњени, преносите поруку која вам је дата.

Многи од пророка Старога завета били су у сличном положају као тада ви. Нису, наиме, сасвим јасно видели будућност, али су знали да им је дата Божија порука. Били су Божији говорници и саопштавали су људима Божије планове за њих.

Пророци нису били школовани нити су били изабрани од људи. Један човек није могао одлучити, својом вољом, да ли ће бити пророк. Пророк је био позвао од Бога и Божији позив није зависио од човековог положаја, талента или образовања.

Није било лако бити пророк. Пророк је врло често морао стајати усправно у односу на оно што су други људи мислили, говорили и чинили. Били су исмејавани усамљени и гоњени. Избегавали су оно што људи обично воле.

Један од пророка, Исаија, чији ћемо живот проучавати, описује виђење у којем је примио Божији позив (погледајте у књизи пророка Исаије главу 6, стихове 1—9).

Користећи Библију допуните следеће изреке:

У једној визији Исаија је видео Господа

Око Господа, анђели су говорили један другоме

Када је Исаију позвао глас Господњи

Исаија се уплашио, јер се осећао недостојним Божијег позива, и рекао: „Јао мени погибох, јер сам човек

Тада је један од анђела долетео Исаији. У својој руци је држао

Анђео се дотакао Исаијевих уста и рекао

Исаија тада чу глас Господњи који је говорио

Исаија одговори

У Библији има седамнаест књига које носе имена пророка. У једној од тих књига налази се леп опис начина на који су књиге написане. Погледајте у књизи пророка Јеремије главу 36, стихове 1—8. Речи: „**Дође ова реч Јеремији од Господа говорећи**”, моћно сведоче о каквој врсти виђења се ради у књизи пророка Исаије коју смо управо прочитали. Речи: „**Узми књигу и напиши у њу**” сведоче на који су начин писане књиге у те дане.

Одвојени листови лепљени су заједно и тако је начињен један дугачак свитак, који се увијао на две шипке. Уместо окретања странице, писац или читалац је одвијао свитак са једне шипке на другу.

Из одељка који смо прочитали у Библији, научили смо да нису увек пророци били ти који су писали, већ им је неко помагао приликом писања. Поруке нису само писане и чуване, већ су гласно читане на местима где су се многи људи сакупљали, тако да су их сви могли чути.

Какве су биле поруке које су пророци слали у име Божије: Можемо рећи да су сви пророци давали две поруке:

— бити веран Богу и

— очекивати долазак Спаситеља.

Из живота неколицине пророка видели смо како је сваки од њих давао ове две поруке.

Да би помагао пророцима у њиховом раду, Бог им је допуштао да чине чуда, давао им је знање о догађајима који ће се догодити, тако да им људи верују. Али морамо се подсетити, да пророци никада нису деловали као мафионичари или предсказивачи среће, већ су деловали као Божији изасланици. Говорили су и наступали у име Божије.

Када је наш Спаситељ дошао на земљу, често је говорио о пророцима и тумачио поруке које су биле саопштаване преко њих. Овде је приложена листа неких од тих позивања на пророке које можете наћи у Новом завету.

Матеј 3:3 Матеј 12:14—21 Марко 14:27
Матеј 5:17 Матеј 21:1—5 Лука 22:37
Матеј 8:16—17 Матеј 27:6—11 Јован 19:24, 36, 37

13.

Свети пророк Илија

Године 875, пре Христовог рођења, у Израиљу је владао цар Ахав који је био неверан Богу више неголи иједан цар пре њега. Ожењен је био женом по имену Језавела, из сидонске краљевине. Ахав није много марио ни за једну религију, али је Језавела врло много марила. Жеља јој је била да у Израиљу уништи вреу у једнога Бога и њихову оданост према Божијем закону. Језавела је желела такође да уништи и све оне који су народ учили овом Закону.

Божији закон су проповедали пророци. Тако је један број Божијих пророка бранио веру у Бога. Највећи међу њима био је, у дане цара Ахава, један човек по имену Илија. Његова реч је горела као буктиња.

Једнога дана пророк Илија је отишао цару Ахаву и рекао: „Тако да је жив Господ Бог Израиљев, пред којим стојим, ових година неће бити росе ни кише докле год ја не рекнем”.

Пошто је саопштио своју поруку пророк Илија је отишао на скровито место. Ахав и народ, прелазили су преко Илијине опомене и наставили су да се моле Ваалу. У току три године није било кише и страшна суша је опустошила земљу.

Када је реч Господа опет дошла пророку Илији он се вратио у Израиљ да говори Ахаву. Очајан због суше, Ахав и његове слуге тражили су траву да сачувају у животу своју стоку. Када је Ахав видео пророка Илију, викао је говорећи: „Јеси ли ти онај што доносиш несрећу на Израиља?”.

Свети Илија му одговори: „Не доносим ја несрећу на Израиља, него ти и дом оца твојега оставивши заповести Господње и приставши за Ваалима”.

Ахав је, на основу упутства које му је дао пророк Илија, сабрао израиљски народ и четири стотине педесет пророка Ваалових на падишама Кармилске горе. Свети Илија рече народу: „Докле ћете храматити на обе стране? Ако је Господ Бог, идите за Њим; ако ли је Ваал, идите за њим. Али му народ не одговори ни речи”.

Затим свети Илија одреди да се припреме два јунца за жртву. „Тада призовите име својих богова, рече свети Илија, а ја ћу призвати име Господње, па који се бог одазове огњем онај нека је Бог”. Народ се сложио.

Ваалови пророци припремише јунца и положише га на олтар, а потом се почеше молити и гласно звати: „Ваале, услиши нас! Али никаква гласа нити кога да одговори”. Свети Илија им се ругаше и рече: „Вичите већма; јер он је бог! Ваљда

се нешто замислио, или је у послу, или је на путу, или може бити спава, да се пробуди”. Они стадоше викати све гласније и гласније и, као што је био њихов обичај, почеше сами себе парати ножевима. Међутим, говора није било.

На крају је дошао за Јевреје час за вечерњу жртву. Свети Илија је позвао народ да приђе ближе и почео је да врши своје припреме. Он је, пре свега, обновио разрушени олтар Господњи. Пошто је на жртвеник поставио дрва, ставио је на дрва исеченог јунца.

Да би показао да се не служи никаквом магијом, рече народу да излије воду на жртву и напуни се ров око жртвеника водом.

Тада свети Илија изговори своју велику молитву:

„Господе Боже Авраамов, Исаков и Израиљев, нека данас познају да си ти Бог у Израиљу, и ја да сам твој слуга, и да сам по твојој речи учинио све ово. Услиши ме, Господе, услиши ме да би познао овај народ да си ти, Господ, Бог”.

Тада Господњи отањ сиће са небеса и спали жртву и дрва и камен и прах и воду која је била у рову испи. Када народ виде шта се догодило пред њиховим очима рече: „Господ је Бог, Господ је Бог”.

Свети Илија, пак, отиде на врх Кармилске горе и саже се у молитви до земље и рече свом слуги: „Иди, погледај пут мора”. Вративши се слуга рече да није ништа видео. Свети Илија га је слао неколико пута. „А кад би седми пут, рече: ено, мали облак као длан човечији диже се од мора”. После овога замрачи се небо од облака и ветра, и паде велика киша.

Међутим, срце царице Језавеле се није променило. Она се закле својим боговима да ће убити пророка Илију. Свети Илија је избегао опасност и опет отишао те се сакрио. То је било још теже него раније — он се надао да ће велико чудо показати народу да је био у праву.

Срце светог Илије било је жалосно и малтене недостајала му је храброст. Али Господ му је помагао у самоћи и давао му нову визију. То се догодило на гори Хориву (која се такође зове Синај), на истом месту где је Мосије примио Десет заповести. Визија је описана у **Првој књизи царева, глава 19, стихови 8—19**.

Прочитајте ове одељке и испуните следеће изреке. Користите речи које ћете наћи у Библији.

1. Хорив се звао зато што је ту Бог дао Мојсију Десет заповести.

2. Када Господ пролажаше, пред Господом беше али Господ не беше ту.

3. После ветра беше али Господ

4. После земљотреса дође али Господ

5. Свети Илија чу Господа у

6. Бог је рекао пророку Илији да помаже да буде пророк после њега.

ЊЕГОШЕВ ПОРТРЕТ У ТЕМИШВАРУ

У Српској православној епископској резиденцији у Темишвару налази се један Његошев портрет мало познат код нас. Рађен је уљаним бојама на платну величине 140 × 80 сантиметара, а урамљен је барокним оквиром. О њему се први пут чуло 1902. Тада је само речено да је купљен у Венецији „у педесетим годинама“, тј. педесетих година прошлог века.

Године 1940., покојни епископ банатски Висарион прикупио је за мене следеће податке: „Бивши темишварски протођакон Звекић, прича се у Темишвару, понео је портрет у Темишвар као неку реликвију своје породице. Портрет потиче од његовог рођака из Трста. Пошто је Звекић умро портрет је припао Епископији у Темишвару, чија је својина”.

На овом портрету, Његош на глави има руску митрополитску панакамилавку, а зна се да му је Руски синод 13. марта 1844. доделио титулу митрополита, којом се он врло ретко служио. Овај датум је веома важан за одређивање времена настанка портрета.

Његош је приликом пута у Беч 1844. био у Трсту и Венецији. Из Беча је стигао 7. марта у Трст, а после 10. отпутовао у Венецију и тамо остао четири дана, па се вратио у

Трст из кога је 24. отпутовао у Црну Гору. Према томе, поставља се питање: ако је портрет заиста рађен у Венецији, да ли је у време између 13. и 24. марта могла стићи вест о додељивању митрополитске титуле и сама митрополитска панакамилавка из Русије у Трст и Венецију, и да се уради портрет? Вероватније је да

је рађен негде 1846. или почетком 1847. за време Његошевог пута у Беч, када се задржао и у Трсту и Венецији, тим пре што је по изгледу његов лик на овом портрету сличан лику на портретима које је радио у Бечу Анастас Јовановић 1847. године.

Др Љубомир Дурковић-Јакшић

Из летописа Шумадијске епархије

ХРАМОВНА САВА У ЛАПОВУ

Овогодишња храмовна слава у Лапову прослављена је архијерејском литургијом коју је служио епископ Сава са четворицом свештеника и двојицом ђакон. Иако је дан био радан, посета је била изванредна. При крају литургије Владика је поучио окупљени народ и позвао га да се и даље држи своје Цркве и да се стара да сачува Господа и своју душу.

Литургију су увеличале својим певањем монахиње оближњег манастира Грнчарице.

САБОР У ОРАШЈУ

Велики број верника, из Орашја и целог Темнића, узео је и ове године учешћа на архијерејској литургији коју је на Усековање служио у Орашју Преосвећени епископ шумадијски Сава, уз саслужење већег броја свештеника и двојице ђакон, од којих је један рукоположен за свештеника. Певале су монахиње манастира Драче, а проповедао је архимандрит др Амфилохије (Радовић), декан Богословског факултета.

ИЗ ДЕСИМИРОВЦА

Црква у Десимировцу, посвећена светој великомученици Недељи, слави своју храмовну славу увек у недељу испред Мале Госпојине.

Ове године Десимировчани су позвали свога Епископа, да учини канонску посету о храмовној слави и изврши освећење темеља будућег црквеног дома.

Света литургија отпочела је у 9 часова; на њој су, поред Архијереја, саслуживали 8 свештеника и ђакон.

Проповедао је протојереј-ставрофор Драгомир Крстић, пенз. парох крагујевачки, а певао је „Хор младих“ из Крагујевца.

После Службе Епископ је извршио освећење темеља за будући црквени дом, а око 13 часова постављена је за све присутне хришћанска трпеза љубави. У току ручка здравицу је подигао Преосвећени владика Сава захваљујући се народу, црквеној управи и свештенику на труду и жељи око подизања црквеног дома у Десимировцу, а који до сада ова црква није имала.

Око 15 часова Преосвећени је, уз звуке звона и народа, срдечно испраћен.

ОСВЕЋЕН ТЕМЕЉ НОВОГ МАНАСТИРСКОГ КОНАКА У РАЛЕТИНЦУ

На дан св. апостола Луке, Њ. П. епископ г. др Сава осветио је темељ новог конака манастира Ралетница, који, иако нема никакве имовине, бележи у последње време успехе на унапређењу ове свете заједнице.

ЕПИСКОП САВА У КАРАЂОРЂЕВОЈ ТОПОЛИ

Осми (21.) септембар 1983. године, ући ће у Летопис Карађорђевог цркве у Тополи као значајан датум. Тога дана епископ Сава је на позив свештенства, црквеног одбора и народа, учинио канонску посету Тополи, а уз молбу домаћина да освети новоподигнути парохијски дом.

Нешто пре 9 часова, свештенство и народ, дочекали су свога Архијереја испред храма где је и служена света литургија. Сви присутни пратили су пажљиво ток свете службе коју је служио Преосвећени епископ Сава уз саслужење 22 свештеника. Певале су монахиње манастира Благовештења и Драче. Присутни су могли да виде како се врши чин рукоположења за ђакона, и како се кандидат заклиње Господу да ће чувати своју православну веру и учити поверени му народ Божјем закону.

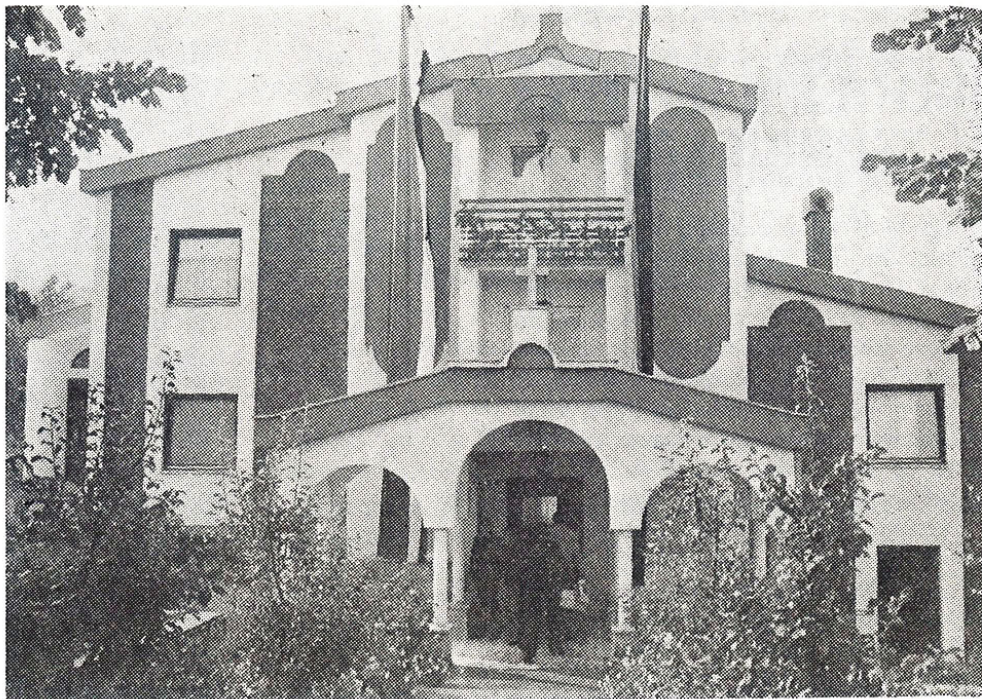
У току причасног Преосвећени се обратио присутном народу и позвао га да буде веран и одан своме Господу, коме треба да служи из љубави, јер нас Бог љуби — из љубави је и дошао у свет, живео међу људима, страдао за нас, али и васкрсао као Победитељ.

По завршеној св. Литургији литија је кренула према парохијском дому да би Епископ обавио чин освећења дома.

Око 12 часова постављена је и трпеза хришћанске љубави од стране домаћина, у порти Тополске цркве, у којој су, поред Епископа и представника општинских власти, узели учешћа 83 свештеника, монаштво и један део присутног народа, а остали су учествовали у другој трпези јер је званица било 960 душа.

У току ручка старешина Тополске цркве о. Миладин Михајловић подигао је здравицу и на првом месту поздравио Његово преосвећенство епископа Саву, и захвалио се у име браће свештеника, црквеног одбора, народа и у своје име, на одзиву и посети као и на самом чину освећења новоподигнутог парохијског дома. Отац Миладин је посебно нагласио и истакао иницијативу и жељу Преосвећеног владике да Топола добије репрезентативни парохијски дом.

Поздравивши и све остале присутне госте на овом величанственом скупу, отац Миладин је изложио у главним цртама историјат храма и имена свештеника који су службовали у Тополи од раније до данас.

На крају, здравицу је подигао Преосвећени владика Сава испољивши радост не само епархије шумадјске већ и целе Српске цркве, која је данашњим даном добила најрепрезентативнији парохијски дом, у коме данас станују два пароха. Зграда такође садржи и просторије за пријем страних црквених делегација које долазе у посету Српској цркви, односно Опленцу и Старој тополској цркви. Захваливши се и архитекти Г. Раду Прокићу, који је овај парохијски дом пројектовао са пуно љубави, затим свештеницима, црквеном одбору и народу за труд и жртву да Топола добије овакав парохијски дом, као и домаћинима на гостопримству, Преосвећени је прешао у врт испред парохијског дома, где је остао у разговору са свештеницима све до 16 часова, када је, уз звук звона срдечно испраћен од домаћина, кренуо за манастир Благовештење.

Д. М. С.

ДЕКЛАМАТОР

У издању „Каленића“, издавачке установе епархије шумадјске, изашла је из штампе књига Декламатор за Светога Саву, илустриран фотографјама цркава и манастира посвећених светом Сави, у Отачеству и расејању, у брошуром повезу, на 136 страна. Цена је 100.00.— динара примерак.

За наручених 10 и више примерака издавач одобрава рабат од 10 посто.

Поручује се на адресу: „Каленић“ — Епархија шумадјска, 34000 Крагујевац, Ул. маршала Тита 67.

НОВЕ КЊИГЕ

МИНЕЈ ЗА ОКТОБАР

У издању Епархијског управног одбора Српске православне епархије шумадјске — Крагујевац и Епархијског управног одбора Српске православне епархије банатске — Вршац, изашла је из штампе књига Минеј за месец октобар, на црквенословенском језику у тврдом повезу.

Цена је 1700.00.— динара примерак.

Каленић ГОДИНА V 30. (6/83.)

издаје Српска православна епархија шумадјска.

Изази шест пута годишње

Уређује одбор. Главни и одговорни уредник:

Драгослав Степковић

Уредништво и администрација:
„Каленић“, Маршала Тита 67,
34000 Крагујевац
Телефон: 034/362-42

Текући рачун: „Каленић“
издавачка установа Епархије шумадјске. Број жиро-рачуна
61700-620-16-80691-14-62-00684-1
Број девизног рачуна: 12-62-25641-1
Југобанка — Крагујевац

Штампа: РО „Сава Мухић“,
Земун, Маршала Тита 46—48

Тираж 12.000 примерака

Цена: 15,00 динара примерак

Годишња претплата 90,00.— д. а за иностранство: 12. ам. долара